

Вікторія Ільків

Андрій Білоус: «Театр – це унікальна можливість спробувати себе в ролі Творця»

Режисер Андрій Білоус

2011 року Андрієві Білоусу – одному з найяскравіших представників молодого української генерації театральних режисерів, продюсеру та викладачу – виповнилося 35. Ця зміна вікового статусу спонукає до певних підсумків.

З 2000-го по 2010 рік він здійснив 16 постановок у театрах Києва (Театр драми і комедії на лівому березі Дніпра, «Сузір'я», театр «Ательє 16», ТЮГ на Липках, Театральна майстерня «А.Бетка», Новий театр на Печерську, Театральна майстерня Театру маріонеток), Миколаєва (Український театр драми та музичної комедії) та Севастополя (Російський драматичний театр ім. А. Луначарського), і вони відзначаються оригінальністю та майстерністю режисерського почерку. Він – лауреат державної премії ім. Олександра Довженка (за головну роль у фільмі «Мамай», 2004), трьох премій «Київська пектораль» (2004 – «Веселіться! Все гаразд!» у номінації «за кращий режисерський дебют», 2005 – «Жінка в пісках» і 2010 – «Щастя» у номінації «за кращу виставу камерної сцени»), переможець конкурсу молодих митців «Старт» («Веселіться! Все гаразд!», 2004) і «Бієнале актуальних мистецтв» («Украдене щастя», 2005). З 2003 року А. Білоус – у штаті Київського театру драми та комедії на лівому березі Дніпра, а з 2009 року – художній керівник і продюсер театру «А.Бетка» («Театральної майстерні Андрія Білоуса»). Як постановник брав участь у сценічних читаннях: німецькомовної драматургії у Київському театрі ім. Леся Українки (2004) та новітньої французької п'єси у Центрі Леся Курбаса (2003). З 2005 року викладає режисуру та майстерність актора у КНУТКТ ім. І.Карпенка-Карого.

Ще студентом цього вишу він ставить «Украдене щастя» за п'єсою І.Франка в навчальному театрі, «Веселіться! Все гаразд!» за п'єсою «Аделаїда» Євгена Унгарда – у Театрі драми і комедії та «Чоловік, дві жінки і вбивця за дверима» за п'єсою «Двері в суміжну кімнату» Алана Ейкборна – в Театрі ім. А. Луначарського. У них порушує гострі соціальні теми, пробує змішувати жанри, намагається знайти власну концепцію й неординарно поглянути на класичні твори. Експериментує з драматургічним текстом: скорочує до мінімуму дійових осіб, додає персонажів, кардинально змінює час і місце дії.

Далі продовжує активні пошуки та експерименти зі стилями, жанрами й формами. 2004 року Андрій сформував

власну творчу програму, за якою планував опанувати якомога більше різних стилів і напрямків та поставити 10 абсолютно різних вистав. Він переносить на сцену «Сузір'я» свою студентську роботу («Украдене щастя») і випускає шість нових спектаклів: «Жінка в пісках» за романом Кобо Абе (МТМ «Сузір'я»), «Ріверсайд драйв» за Вуді Алленом та «Навъ» за п'єсою Неди Нежданой «Коли повертається дощ» (театр «Ательє 16»), «Сірано де Бержерак» за Едмоном Ростаном (Театр на лівому березі), «Закохана витівниця» за Лопе де Веґою (Київський ТЮГ), «Чарівниця» за п'єсою І. Карпенка-Карого «Безталанна» (Миколаївський театр драми та музичної комедії). Водночас вступає до аспірантури, стає викладачем університету і ставить першу виставу-екзамен за «Безталанною».

Змінилася тематика вистав режисера: він більше зосередився на проблемах моралі та людських взаємовідносин. Пробує себе в жанрі «перформансу» («Ріверсайд драйв»), та робить висновок, що це не його. Білоусу більше до вподоби психологічний драматичний театр, який досліджує почуття та переживання людини.

Відзначаючи його неабияку «плодовитість», театральні критики називають Білоуса «представником «нової хвилі» сучасної режисури, вже добре відомим у глядацьких й професійних колах»¹, який «мужньо «віддувається» самотужки за все своє відсутнє на сцені покоління»². Преса відзначає, що він – талановитий, сміливий і амбіційний режисер-патріот, а художні керівники театрів (Віктор Гирич, Ігор Талалаєвський) та актори (Ірина Калашникова, Сергій Мельник) запрошують до творчої співпраці.

У його виставах починає домінувати тема жорстокості та насилля. У 2007–2008 роках ставить три вистави Театрі на лівому березі («Небезпечні зв'язки» за Шодерло де Лакло, «Лоліта» за В.Набоковим та «Річард III» за Шекспіром), «Сволоту» за п'єсою «Ніч Гельвера» І.Вілквіста в майстерні Театру маріонеток, а в Миколаївському театрі «Украдене щастя» за І. Франком.

Бажання опанувати нові стилі у нього не зникло, але з'явилася думка про їх поєднання та використання набутого досвіду. Вперше поєднав жанри (трагедія, мелодрама, фарс, комедія) і стилі (від середньовічної готики до постмодернізму) у виставі «Небезпечні зв'язки». У сценарії надає перевагу мінімалістичному умовному сим-

воліко-метафоричному оформленню. Його хвилюють глобальні суспільні проблеми (насилля, нацизм, взаємовідносини влади і народу, прагнення влади, причини сексуальних збочень) та моральні питання (мужності і терпіння, кохання без взаємності, людяності та гідності). Він працює з класичною та сучасною прозою і драматургією. Його спектаклі схожі за тематикою: дослідження людської моралі, викриття вад і пороків суспільства через долі окремих людей та згубних, непоправних їхніх наслідків. Вистави вирізняються жорстокою та порочною любов'ю, яка призводить героїв до душевної чи фізичної загибелі. Андрій Білоус прагне здивувати та навіть шокувати публіку вибором рідкісного матеріалу філософсько-епатажного спрямування і з найбільш гострого (точніше, жорсткого) кута зору показати внутрішній світ людей. За його словами, він продовжує орієнтуватися не на «сноба-естета», а на звичайного глядача, для кого «театр – це спілкування, завдяки якому є можливість отримати почуття та емоції, які не доступні для нього у житті»³. Білоус каже, що ставить вистави про любов, але у кожного вона різна – і лірична, і порочна, і мелодраматична, і жорстока. А вибір жанру залежить від стану його душі, адже виставами він розповідає про власне життя і про себе. Сьогодні в Білоуса домінує емоційно-чуттєвий театр. Останні три роки його творча активність помітно спадає, утім, вистави вирізняються більшою майстерністю та довершеністю. Це дві роботи в Університеті театру, кіно і телебачення: «Валентина і Валентину» за М.Рощиним він осучаснює, а в «Лихові з розуму» за О. Грибоєдовим детально опрацює характері. «Щастя» за повістю А.Платонова в Новому театрі на Печерську здійснив за принципом чуттєво-емоційного театру (2011 року «Київська пектораль» «за кращу камерну виставу» і «за кращий акторський дебют» Борису Орлову). Цього ж року Б.Орлов за роль Нікити Фірсова у «Щасті» потрапив до «кола бучменків» київської премії «Бронек».

Спираючись на принцип «Якщо ти революціонер – створюй щось своє», режисер доходить висновку, що «театр, як і будинок, треба будувати свій»⁴, і фундаментом для нього має бути художній напрям, якого дотримується його керівник. Тому Білоус 2009 року засновує і утримує за власні кошти Театральну майстерню «А.Бетка», куди переносить свої навчальні вистави. А також ініціює створення театрального центру V.Room у малій залі Палацу мистецтв «Україна». Він працює з грудня 2010-го, об'єднуючи різні (іноді й невідомі) театри Києва.

Білоус включається у продюсерську діяльність, допомагає режисерам дебютувати на професійній сцені з дипломними роботами. Він вважає, що причиною відсутності на українській сцені молодих постановників є те, що цю професію навмисно зробили «непривабливою і непрестижною». Ще одна причина – в керівництва театрів бракує зацікавленості в молодих фахівцях, через що ті не можуть «зачепитися» у професійному творчому колективі. На думку Білоуса, лише Київський театр драми і комедії допомагає початківцям дебютувати. Тому головне завдання його продюсерських проєктів – «стимулювати молодь, дати їй можливість зрозуміти, що цією професією можна жити і творити»⁵. Продюсерський дебют – вистава «Упопабуласобака» (прем'єра 12 грудня 2010). Як її художній керівник він об'єднав п'ять курсових робіт студентів 4-го

курсу Володимира Судьїна (за п'єсами «Чекаючи на Году» Семюела Беккета, «Урок» та «Голомоза співачка» Ежена Іонеско, «Пікнік» Фернандо Аррабала і «Вдови» Славомира Мрожека). Ця комедія стала дебютом Миколи Бабина, Олександра Меркулова, Олександра Правосуда, Ольги Фабричної та Олександра Штефана. Друга робота Білоуса-продюсера – комедія-водевіль «12 статевиx заповідей» за п'єсою В.Катаєва «Квадратура кола» (режисер Олександра Меркулова, прем'єра 24 травня 2011).

Рецензенти, помітивши його вже доволі «зрілий» і чітко сформований професійний погляд на стан сучасного українського театру, відносять Андрія Білоуса до «рейтингу найперспективніших молодих майстрів театрального мистецтва»⁶, називаючи «творчим рекордсменом» за кількістю визнаних критикою та глядачем вистав, своєрідністю мистецьких пошуків, активністю творчого життя»⁷.

Отже, Білоус вибудовує власну форму «майбутнього театру», який матиме вигляд «багатошарового пирога» і поєднуватиме всі можливі стилі, жанри й напрямки (для того, щоб кожен глядач віднаходив у виставі цікаву саме йому лінію спостереження). Постановник переконаний, що «театр як мистецтво, а режисура як наука підуть шляхом ускладнення: театр убере у себе всі можливі стилі й напрямки, відомі людству за всю історію його розвитку»⁸. Саме так ставив «Місяць на селі» за п'єсою І.Тургенєва в Театрі драми і комедії (прем'єра у грудні 2011-го).

Щодо планів, то це проза Льва Толстого, Антона Чехова, Сергія Довлатова і Даниїла Хармса, п'єси Вампілова та Шекспіра. Він шукає цікавих авторів сучасної літератури – відстежує, читає, аналізує, але вважає, що сьогоднішні драматурги, які «мають розвиватися і визрівати одночасно» з режисерами, ще не вийшли на рівень «розуміння майбутнього театру»⁹.

І хоча Андрій Білоус починав свою творчу діяльність як актор, каже, що завжди хотів бути режисером: «Театр – це унікальна можливість спробувати себе в ролі Творця. Це момент створення свого власного світу, і ти, як маленький Бог, народжуєш те, чого ніколи не було – абсолютно іншу матерію, інший космос»¹⁰. Андрій зізнається, що й досі сумнівається у правильності вибору професії, та, попри сумніви, жодна його режисерська робота не пройшла непоміченою. Театральні журналісти піддавали жорсткій аналітичній критиці його вистави, але відзначали його талант, амбіційність та оригінальне режисерське бачення.

1 Варварич Е. Любовь, выдумки и испанская классика / Елена Варварич // День. – 2006(№ 13). – 1 фев.

2 Муромцева К. Білоусова витівниця / Катерина Муромцева // Контрамарка. – 2006. – №2.

3 Запис бесіди з режисером Андрієм Білоусом від 30 листопада 2010 року. – Архів автора.

4 Олтаржевська Л. Театр, як і будинок, треба будувати свій / Людмила Олтаржевська // Україна Молода. – 2010(№ 192). – 15 жовт.

5 Запис бесіди з режисером Андрієм Білоусом від 30 листопада 2010 року. – Архів автора.

6 Олтаржевська Л. Театр, як і будинок, треба будувати свій / Людмила Олтаржевська // Україна Молода. – 2010(№ 192). – 15 жовт.

7 Варварич О. «Щастя» Андрія Білоуса / Олена Варварич // День. – 2011(№ 75). – 28 квіт.

8 Запис бесіди з режисером Андрієм Білоусом від 30 листопада 2010 року. – Архів автора.

9 Там само.

10 Вотинцева О. Інтерв'ю з Андрієм Білоусом від 2 липня 2010 року // <http://h.ua/story/268868/>